

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ / ΕΡΕΥΝΕΣ

**Executive
Summary**

Νεολαία

Συνήθειες, Αντιλήψεις
& Πολιτική Συμπεριφορά

**2η Έρευνα
Μάρτιος 2021**

Σε συνεργασία με
την εταιρία ερευνών

prorata

Έρευνα

Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις & πολιτική συμπεριφορά (2^ο κύμα – Μάρτιος 2021)

Σύνοψη κυριότερων ευρημάτων (Executive Summary)

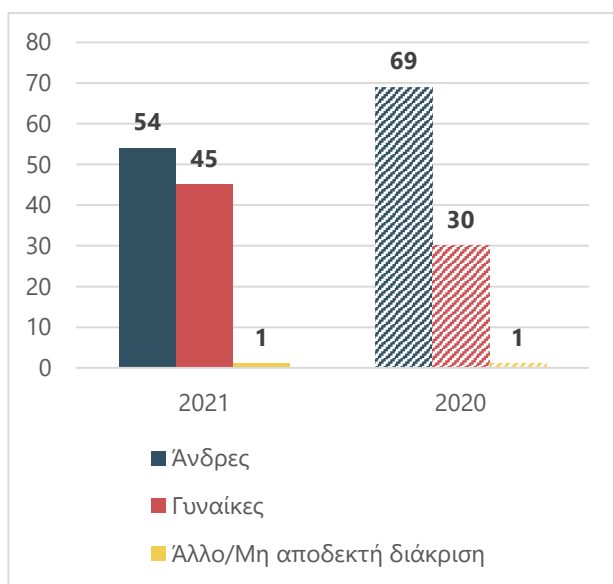
Ταυτότητα της έρευνας

- ▶ Η έρευνα **Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις & πολιτική συμπεριφορά** πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο/Μάρτιο του 2020 και έκτοτε επαναλαμβάνεται σε ετήσια βάση ως ένα **παρατηρητήριο των τάσεων εντός της ελληνικής νεολαίας**.
- ▶ Το τρέχον δεύτερο «κύμα» πραγματοποιήθηκε (συλλογή δεδομένων) μεταξύ 20 Φεβρουαρίου και 12 Μαρτίου 2021, με τη συνεργασία της εταιρίας ερευνών Prorata, με τη μέθοδο της **online συμπλήρωσης δομημένου ερωτηματολογίου** από τους ερωτώμενους/τις ερωτώμενες, **σε πανελλαδικό δείγμα 537 ατόμων ηλικίας 17 έως και 34 ετών σε όλη την επικράτεια**, μέσω της αποστολής του ερωτηματολογίου μέσω e-mail σε όσους/όσες έχουν εγγραφεί στο panel διαδικτυακών ερευνών της εταιρίας Prorata.
- ▶ Υπεύθυνη σχεδιασμού και ανάλυσης : **Δανάη Κολτσιδά**, διευθύντρια ΙΝΠ. Συνεργασία : **Άγγελος Σεριάτος**, υπεύθυνος πολιτικής έρευνας Prorata.

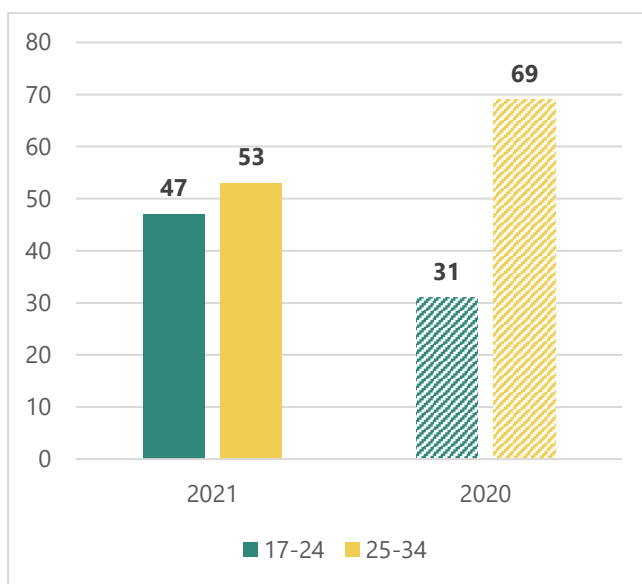
Ποιοι είναι; Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά

► Το δείγμα της έρευνας είναι αρκετά ισορροπημένο – και σε σύγκριση με το κύμα του 2020 – ως προς το φύλο και την ηλικία των συμμετεχόντων/-ουσών.

Διάγραμμα 1 : Φύλο ερωτώμενων (2021 vs 2020)

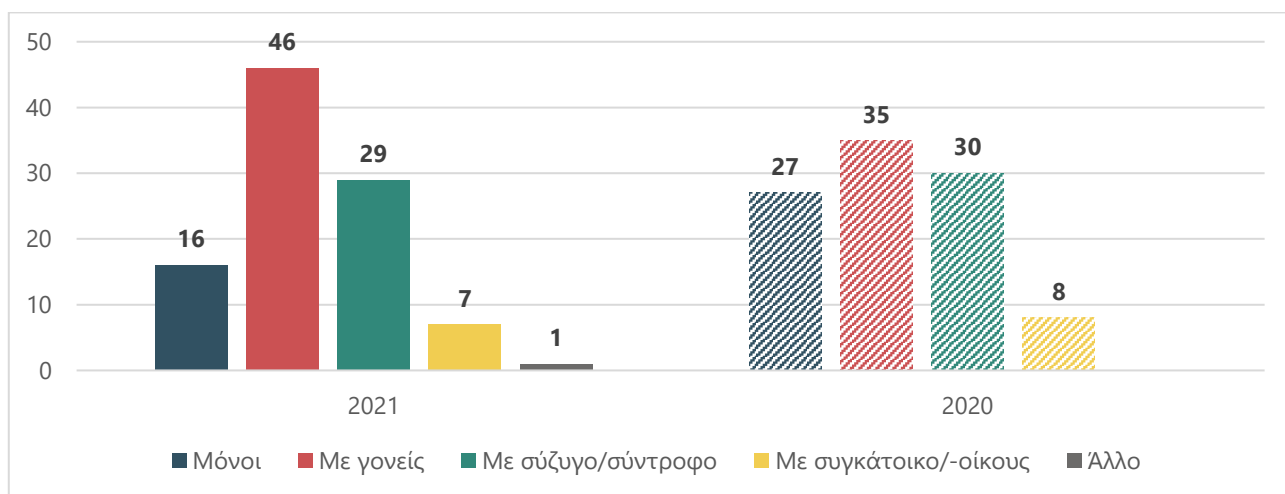

Διάγραμμα 2 : Ηλικιακές κατηγορίες (2021 vs 2020)

► Το φαινόμενο της επί μακρόν παραμονής των νέων στην πατρική/μητρική εστία ακόμα και αρκετά χρόνια μετά την ενηλικίωσή τους επιβεβαιώνεται. Επιπλέον, φαίνεται ότι και η πανδημία συντέλεσε σε μία τάση «επιστροφής στο σπίτι».

Διάγραμμα 3 : Συνθήκες κατοικίας (2021 vs 2020)

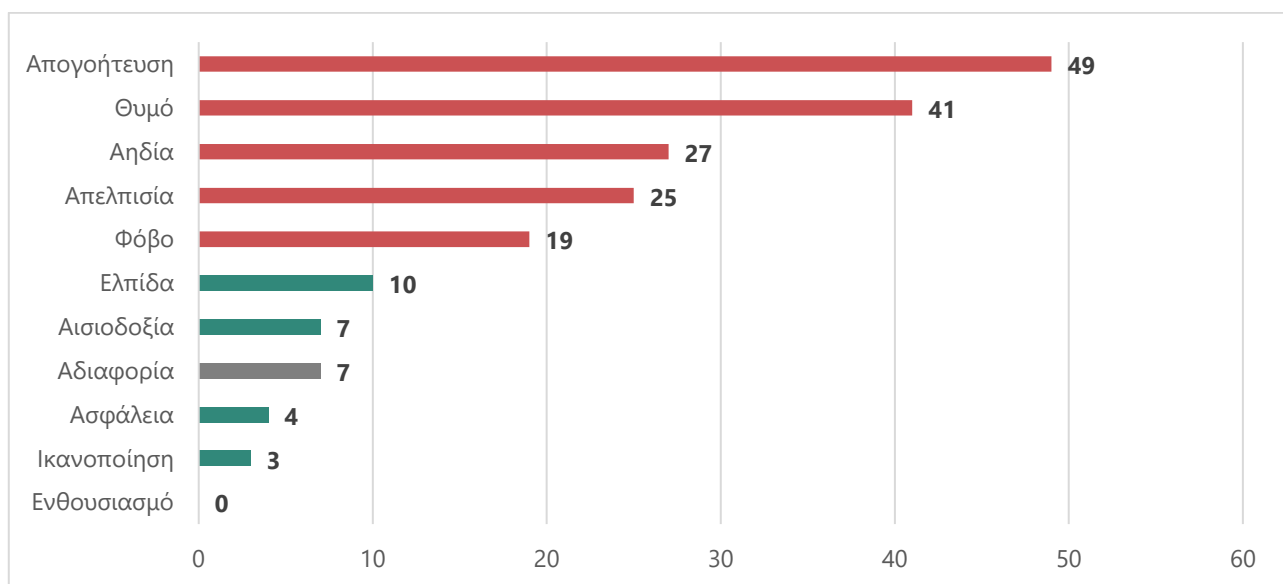

Πώς νιώθουν; Ικανοποίηση από τη ζωή, προοπτικές, ανησυχίες, συναισθήματα.

► Συνολικά **ικανοποιημένη από τη ζωή της** δηλώνει η πλειοψηφία (**66%**) των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα. Όπως και ένα χρόνο πριν, το ποσοστό όσων δήλωσαν «πολύ» ή «αρκετά» σίγουροι/-ες για το προσωπικό τους μέλλον, αν και υψηλό, είναι μειωθητικό (**47%**).

► Τα συναισθήματα που κυριαρχούν είναι, με διαφορά, η **απογοήτευση**, την οποία επέλεξε το **49%** των ερωτώμενων, και ο **θυμός**, τον οποίο επέλεξε το **41%**, ενώ το σύνολο των πέντε πρώτων θέσεων καταλαμβάνουν αντίστοιχα αρνητικά συναισθήματα (την **αηδία** επέλεξε το **27%**, την **απελπισία** το **25%** και τον **φόβο** το **19%**).

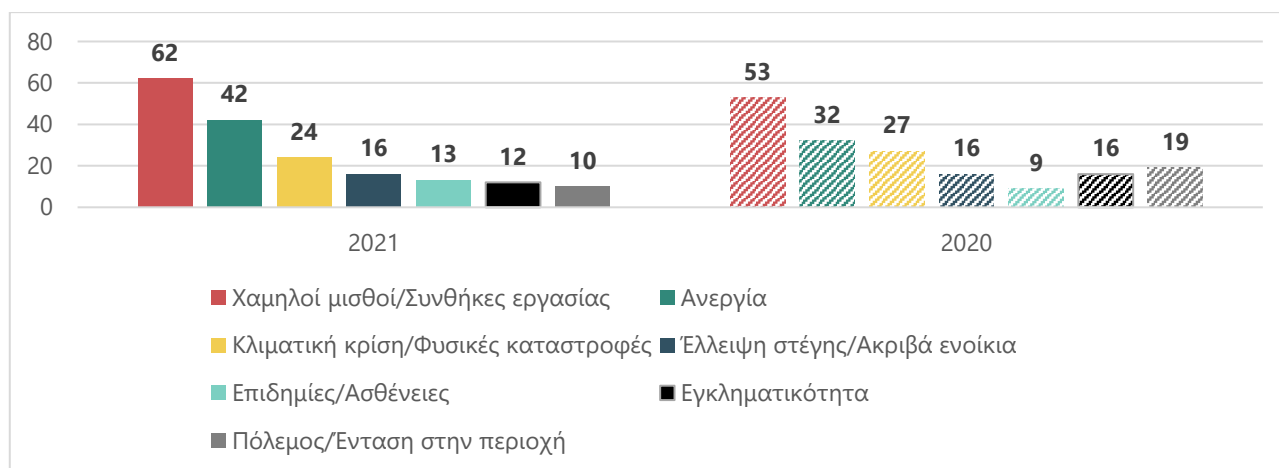
Διάγραμμα 4 : Κυρίαρχα συναισθήματα (ποσοστό επί του συνόλου των ερωτώμενων - N=537)

► Η κατάσταση της αγοράς εργασίας, και συγκεκριμένα **οι χαμηλοί μισθοί και οι συνθήκες εργασίας** αφ' ενός και **η ανεργία** αφ' ετέρου αποτελούν με διαφορά τις δύο σημαντικότερες πηγές ανησυχίας για το μέλλον μεταξύ των νέων σε ποσοστό **62%** και **42%** αντίστοιχα. Μάλιστα τα ποσοστά αυτά είναι αισθητά αυξημένα σε σύγκριση με το 2020 (κατά **9** και **10** ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα), γεγονός που δείχνει και την επίπτωση της πανδημίας και των κυβερνητικών μέτρων στο πεδίο της εργασίας.

► Αντίθετα, μετά από περισσότερο από έναν χρόνο από την εμφάνιση της πανδημίας του κορονοϊού και παρ' όλες τις βαθιές επιπτώσεις της σε όλα τα πεδία της ζωής, **το ποσοστό όσων δίνουν προτεραιότητα ως παράγοντα ανησυχίας για το μέλλον σε επιδημίες και ασθένειες παραμένει ιδιαίτερα χαμηλό (13%).**

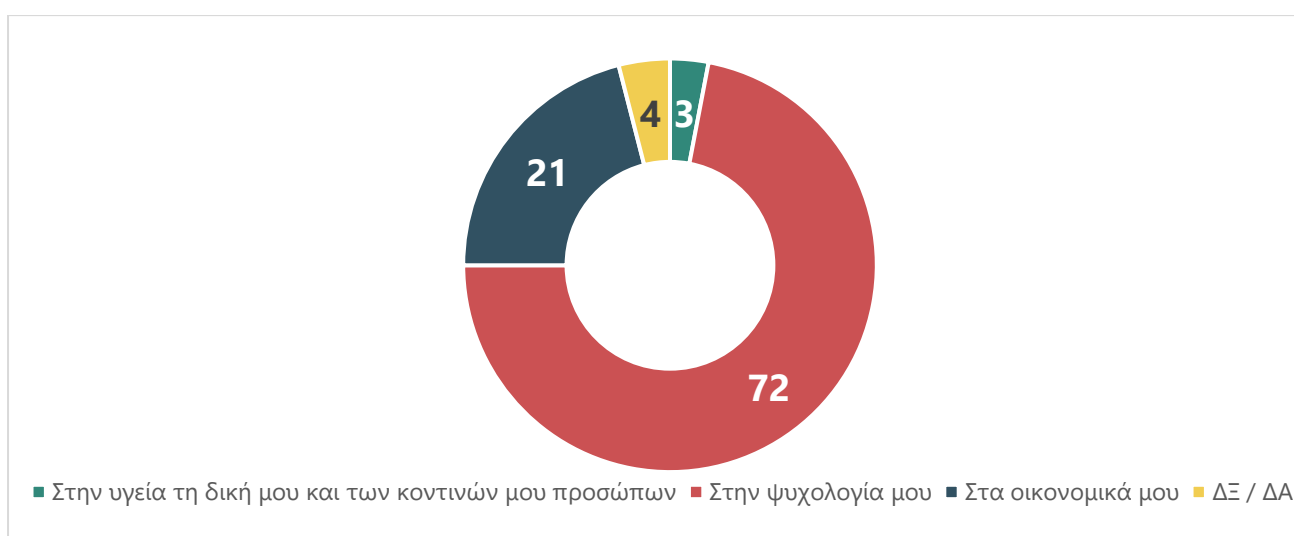
Διάγραμμα 5 : Το φαινόμενο/πρόβλημα που τους δημιουργεί τη μεγαλύτερη ανησυχία για το μέλλον (ως 2 επιλογές - ποσοστό επί του συνόλου των ερωτώμενων)

Η ειδική συνθήκη της πανδημίας

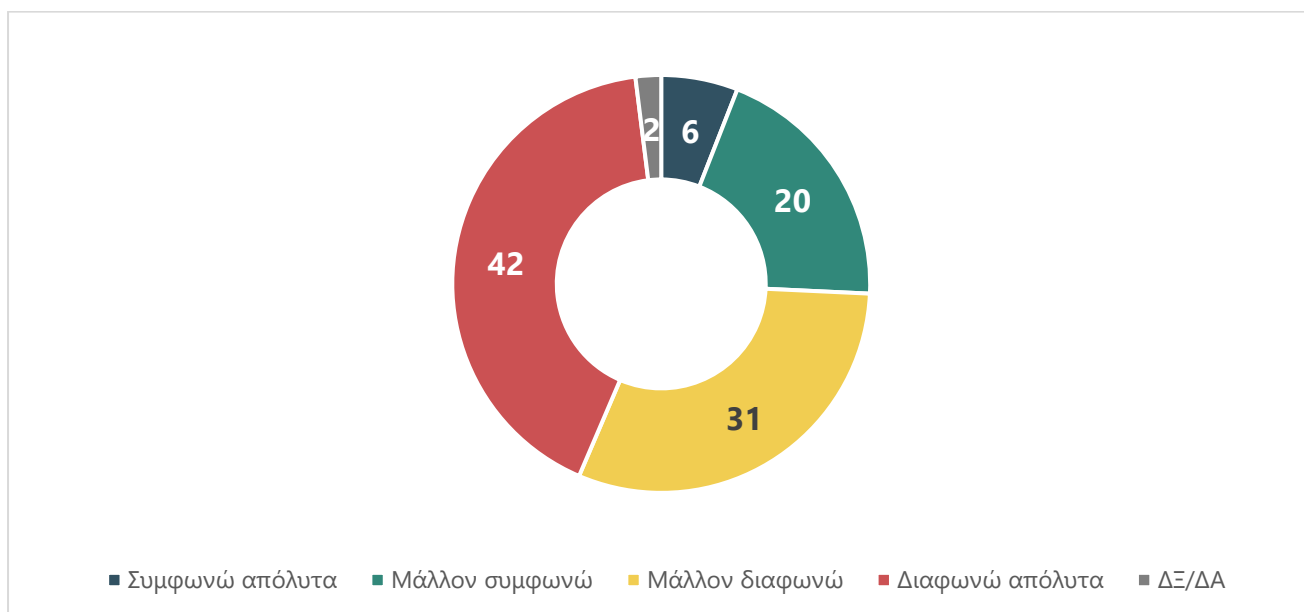
► Το **72%** απάντησε ότι **η πανδημία τους/τις έπληξε περισσότερο στην ψυχολογία τους**. Ένα επιπλέον στοιχείο με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, είναι το γεγονός ότι οι **οικονομικές συνέπειες της πανδημίας** θεωρούνται σημαντικότερες από έναν στους/στις πέντε (**21%**).

Διάγραμμα 6 : Τομέας στον οποίο η πανδημία τους/τις έπληξε περισσότερο

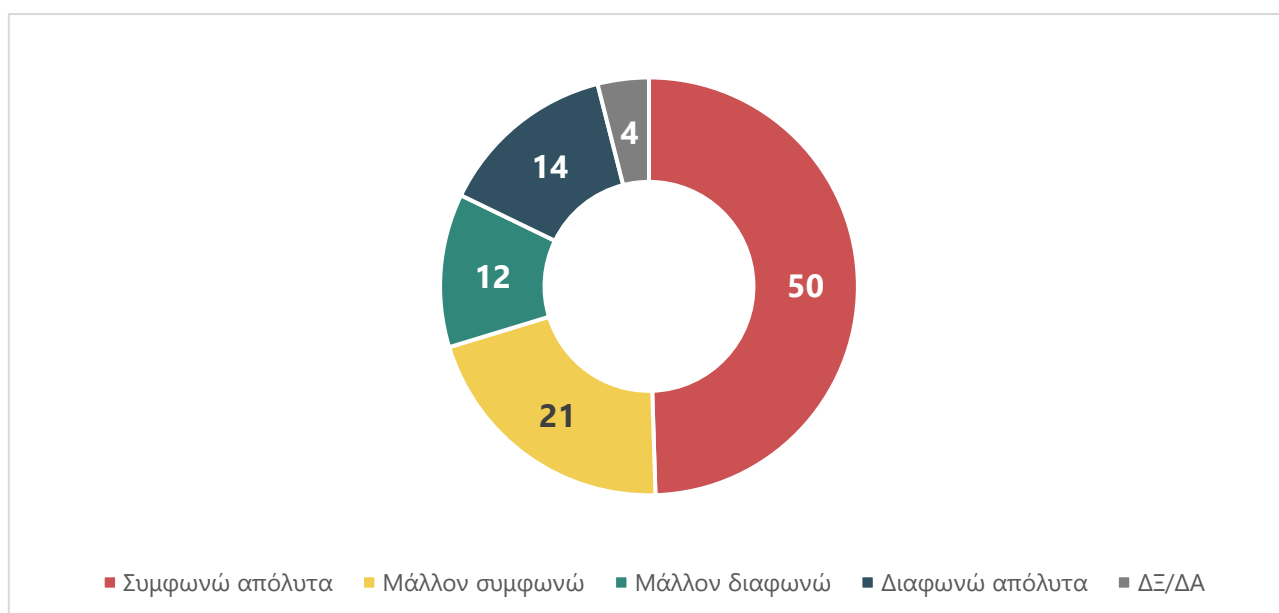

► Σε ό,τι αφορά τις απόψεις τους γύρω από την πανδημία και με αφορμή αυτή, οι νέοι και οι νέες απορρίπτουν την κατηγορία περί «ανευθυνότητάς» τους, πιστεύουν ότι δημοκρατικά δικαιώματα, όπως αυτό της διαμαρτυρίας, δεν πρέπει να θίγονται ακόμα και εν μέσω πανδημίας, θεωρούν ότι πρέπει να είναι κοινό αγαθό τα πορίσματα της επιστήμης και της έρευνας και εμπιστεύονται τον δημόσιο τομέα για να δώσει τη λύση σε συνθήκες κρίσης.

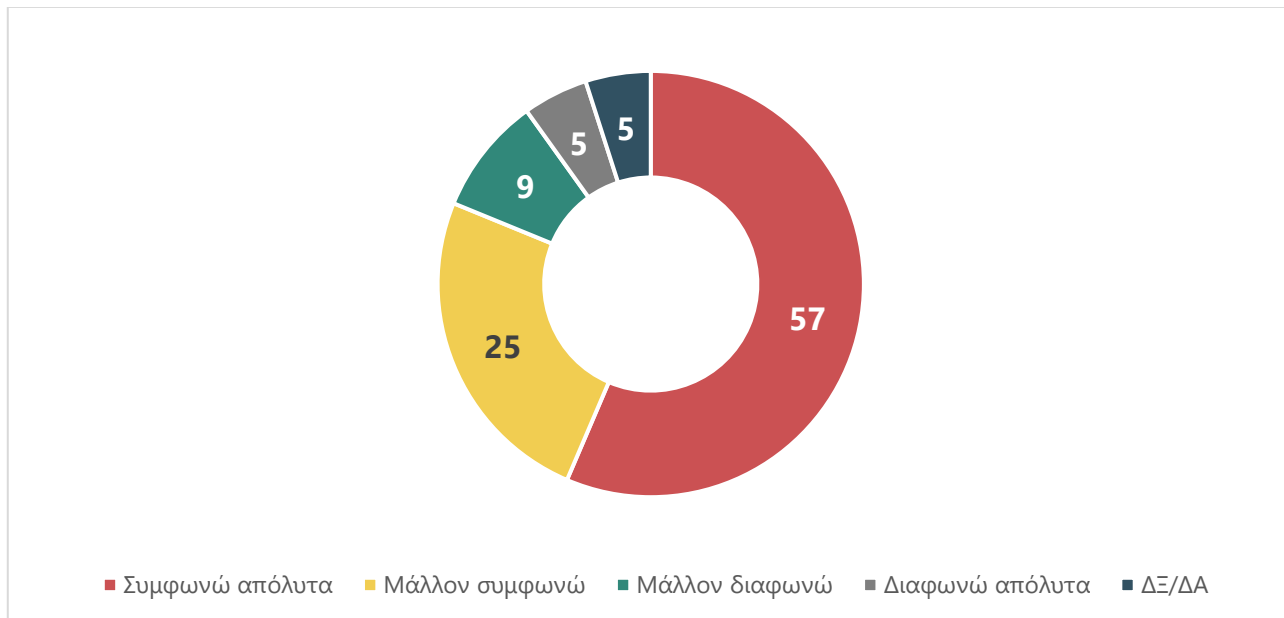
Διάγραμμα 7 : "Οι νέοι άνθρωποι φέρονται πιο ανεύθυνα από τα μεγαλύτερα άτομα και άρα έχουν μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης ως προς την μετάδοση του κορονοϊού" - Βαθμός συμφωνίας

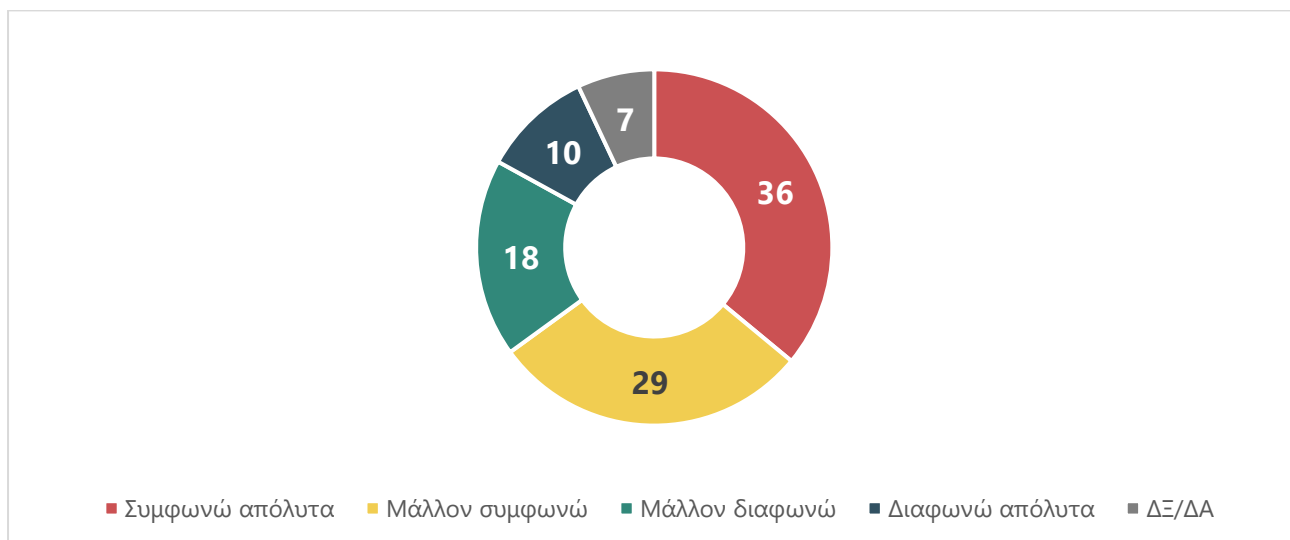
Διάγραμμα 8 : "Ακόμα και μέσα στην πανδημία δεν πρέπει να θίγονται βασικά δημοκρατικά δικαιώματα, όπως οι διαδηλώσεις για κάποιο σημαντικό ζήτημα, εφ' όσον τηρούνται τα μέτρα προστασίας (μάσκες κ.λπ.)" - Βαθμός συμφωνίας

Διάγραμμα 9 : "Η επιστήμη, η έρευνα και τα αποτελέσματά τους θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως κοινό αγαθό και να μην ανήκουν σε ιδιωτικές εταιρίες" - Βαθμός συμφωνίας

Διάγραμμα 10 : "Η πανδημία απέδειξε ότι σε κρίσιμες στιγμές τη λύση δίνει ο δημόσιος τομέας και οι υπηρεσίες του, όπως το δημόσιο σύστημα υγείας" - Βαθμός συμφωνίας

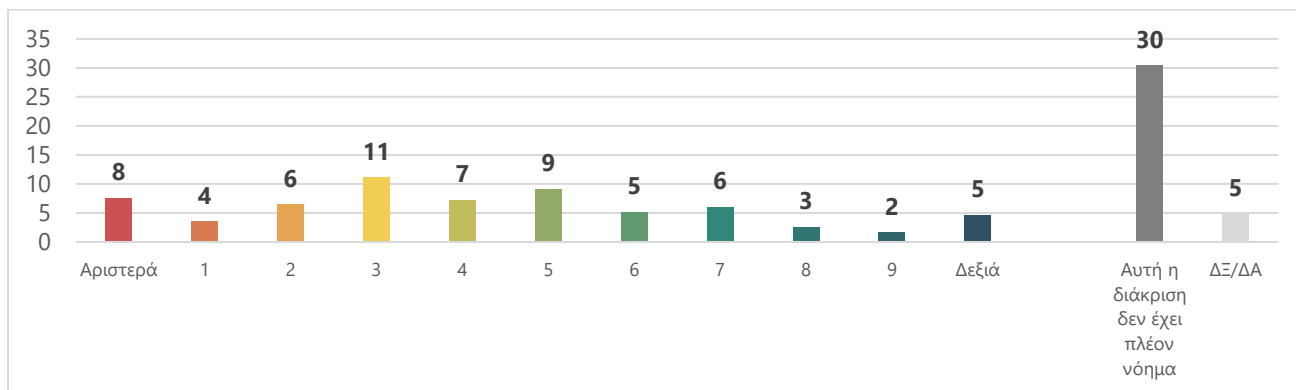

Τι πιστεύουν; Πολιτικό ενδιαφέρον, πολιτική συμμετοχή και εγγύτητα προς τα κόμματα

► Το υψηλό ενδιαφέρον των νέων για την πολιτική επιβεβαιώνεται, με το **69%** να δηλώνει ότι ενδιαφέρεται «πολύ» ή «αρκετά» για την πολιτική.

► Οι νέοι και οι νέες αυτοτοποθετούνται περισσότερο προς τα αριστερά του πολιτικού φάσματος (και μάλιστα περισσότερο προς τα αριστερά σε σχέση με το 2020). Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι περίπου ένας στους/στις τρεις (30%) δηλώνει ότι **δεν έχει νόημα η διάκριση Αριστεράς-Δεξιάς**, ποσοστό μάλιστα αυξημένο σε σύγκριση με το 2020.

Διάγραμμα 11 : Αυτοτοποθέτηση στον άξονα Αριστεράς-Δεξιάς

► Επανέρχεται το υψηλό ποσοστό των νέων (91%) που ζητούν **βαθείς ή και ριζικές αλλαγές στην ελληνική κοινωνία**. Πρόκειται για μια σχεδόν ομόφωνη διαπίστωση των νέων ότι τα πράγματα στην ελληνική κοινωνία δεν είναι ικανοποιητικά, αλλά και για ένα ηχηρό αίτημα κοινωνικής αλλαγής με ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά.

Διάγραμμα 12 : Εκτιμήσεις για την ελληνική κοινωνία - Αιτήματα κοινωνικής αλλαγής (2021 vs 2020)

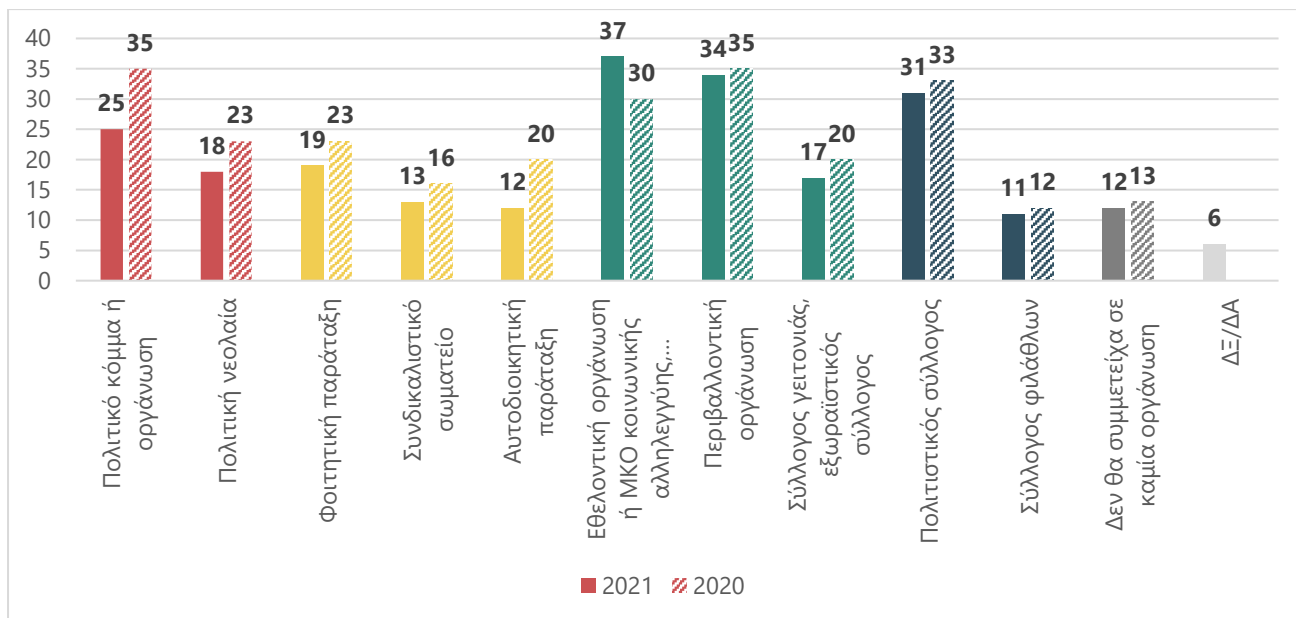

► Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή/διαθεσιμότητα συμμετοχής σε κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις, **τις περισσότερες προτιμήσεις συγκεντρώνουν οργανώσεις «κοινωνικού χαρακτήρα»**, με τις εθελοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις στους τομείς της αλληλεγγύης, της φιλανθρωπίας και της προστασίας των δικαιωμάτων να προηγούνται με **37%**. Ειδικότερα για **τα πολιτικά κόμματα και οργανώσεις, πρέπει να σημειωθεί ότι παραμένουν**, έστω και με μειωμένη καταγραφή σε σύγκριση με το πολύ υψηλό (στην πρώτη

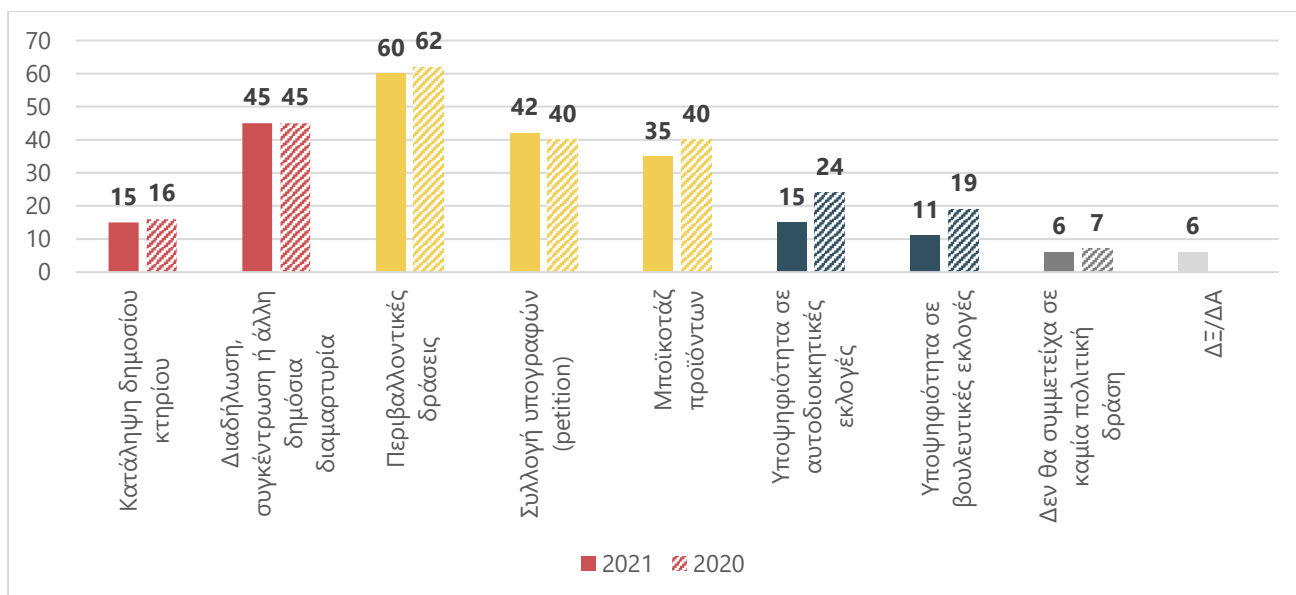
θέση) ποσοστό του 2020, μεταξύ των πλέον «δημοφιλών» επιλογών των νέων, αφού ένας/μία στους τέσσερις (25%) δηλώνουν ότι συμμετέχουν ή ότι θα συμμετείχαν σε πολιτικό κόμμα ή οργάνωση.

Διάγραμμα 13 : Συμμετοχή ή διάθεση συμμετοχής σε κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις (2021 vs 2020)

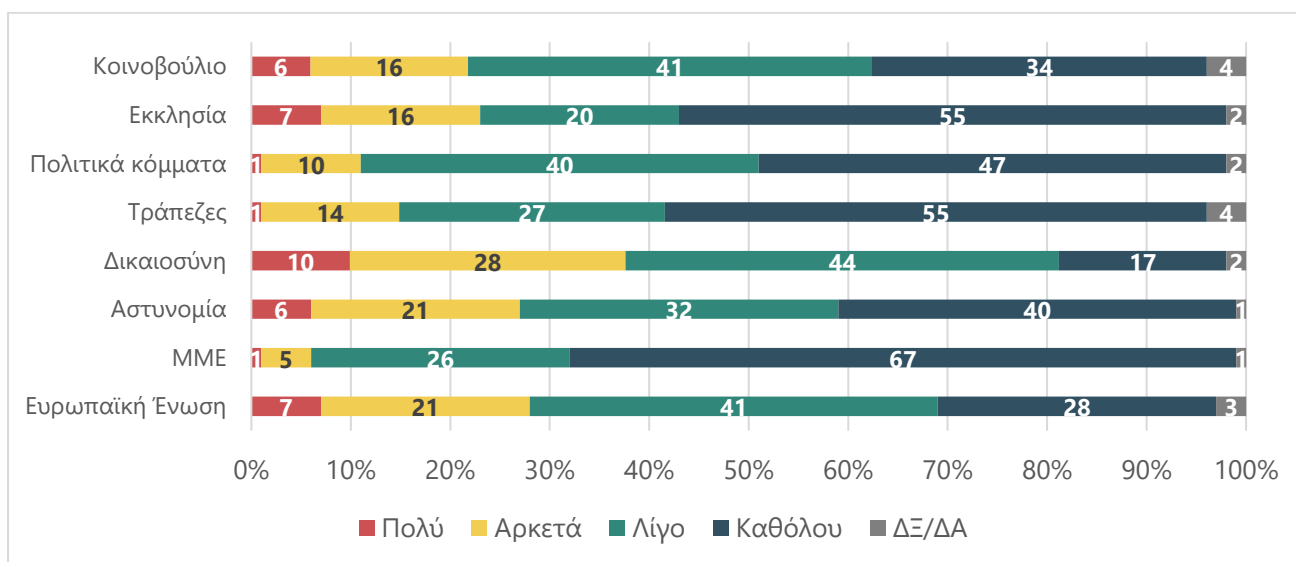
► Σε ό,τι αφορά αντίθετα τη διαθεσιμότητα συμμετοχής σε διάφορες μορφές κοινωνικής και πολιτικής δράσης, διαμαρτυρίας, κινητοποίησης κ.λπ., πρέπει να σημειωθεί ότι δεν παρατηρείται υποχώρησή της σε σύγκριση με την προηγούμενη έρευνα του 2020, παρά τις συνθήκες κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Διάγραμμα 14 : Συμμετοχή ή διαθεσιμότητα συμμετοχής σε κοινωνικές ή πολιτικές δράσεις (2021 vs 2020)

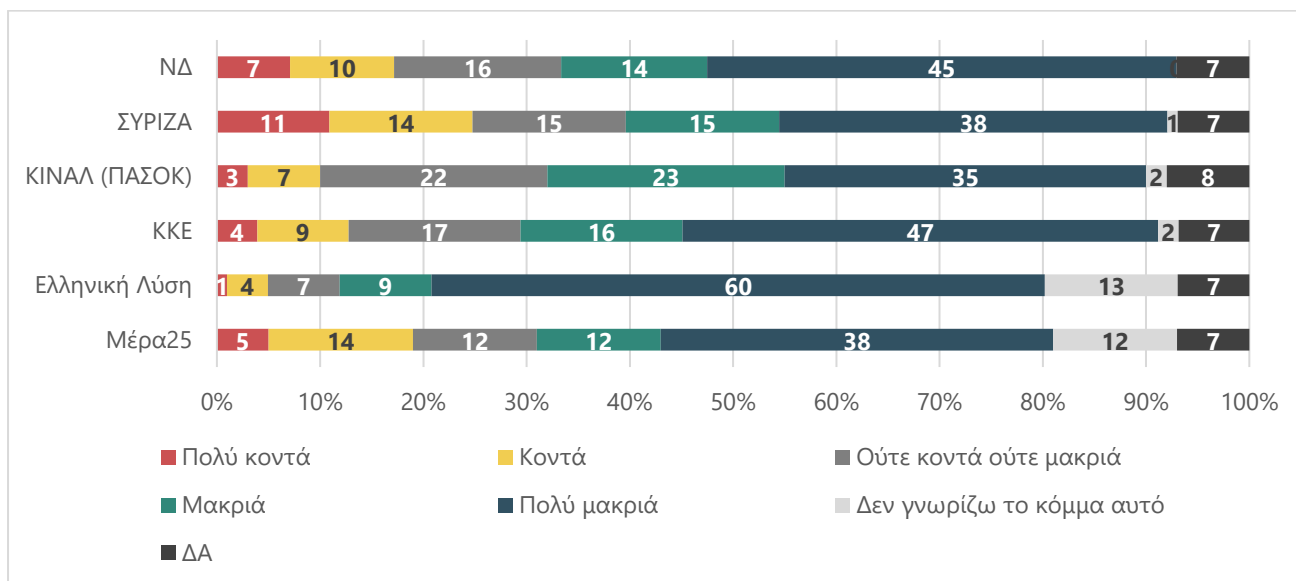
► Το **31%** (έναντι 34% το 2020) δήλωσε **χαμηλή ή καθόλου εμπιστοσύνη** στο σύνολο των θεσμών για τους **οποίους ρωτήθηκαν**, ενώ οι θεσμοί που χαίρουν της (σχετικά) υψηλότερης – αλλά πάντοτε μειοψηφικής – εμπιστοσύνης των νέων είναι κατά σειρά η **Δικαιοσύνη (38%)**, η **Ευρωπαϊκή Ένωση (28%)** και η **Αστυνομία (27%)** – αν και η **συλλογή των δεδομένων ολοκληρώθηκε πριν τα τελευταία γεγονότα αστυνομικής αυθαιρεσίας και βίας**. Τη χαμηλότερη αντίθετα εμπιστοσύνη εκφράζουν οι νέοι και οι νέες προς τα **πολιτικά κόμματα** (μόνο **11%** δηλώνει ότι τα εμπιστεύεται «πολύ» ή «αρκετά») και κυρίως προς τα **ΜΜΕ (6%)**, που σημειώνουν νέο αρνητικό ρεκόρ.

Διάγραμμα 15 : Εμπιστοσύνη προς θεσμούς

► Οι νέοι και οι νέες τείνουν περισσότερο προς τα **Αριστερά** και αυτό αποτυπώνεται, όπως είναι λογικό, στα **κόμματα προς τα οποία δηλώνουν τη μεγαλύτερη εγγύτητα**. Ειδικότερα, «πολύ κοντά» ή «κοντά» στον ΣΥΡΙΖΑ δήλωσε το **25%** των ερωτώμενων, στο Μέρα25 το **19%**, στη ΝΔ το **17%**, στο ΚΚΕ το **13%**, στο Κίνημα Αλλαγής/ΠΑΣΟΚ το **10%** και στην Ελληνική Λύση το **5%**. Σημαντικό επίσης είναι να σημειωθεί ότι **ένα ποσοστό της τάξης του 9%** δηλώνει «μακριά» ή «πολύ μακριά» από όλα τα σημερινά κοινοβουλευτικά κόμματα που προαναφέρθηκαν.

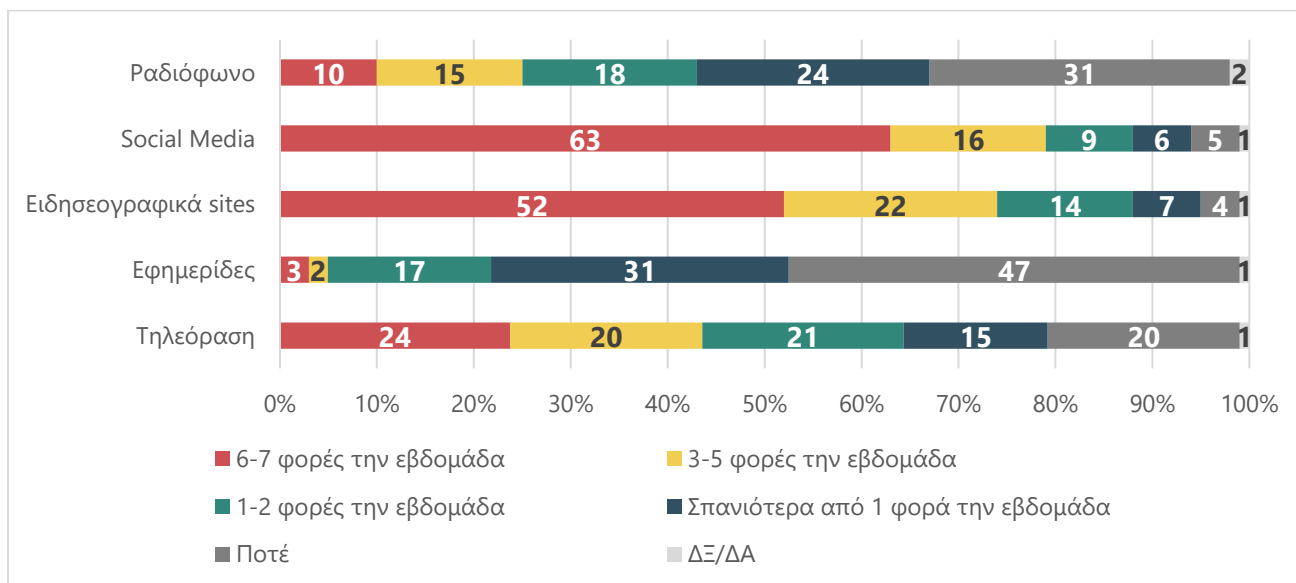
Διάγραμμα 16 : Πόσο κοντά ή μακριά αισθάνονται σε καθένα από τα κοινοβουλευτικά κόμματα

Διαφορετικές πηγές ενημέρωσης – διαφορετικοί κόσμοι;

► Οι νέοι και οι νέες χρησιμοποιούν συχνότερα για την ενημέρωσή τους τα **social media** (63% 6-7 φορές την εβδομάδα, 16% 3-5 φορές), αλλά και **ενημερωτικά sites** (52% 6-7 φορές την εβδομάδα, 22% 3-5 φορές). Σημαντική επίσης, αν και σε πολύ πιο περιορισμένη έκταση, είναι και η χρήση της **τηλεόρασης** για λόγους ενημέρωσης από τη νέα γενιά (24% δήλωσε ότι τη χρησιμοποιεί 6-7 φορές την εβδομάδα και 20% 3-5 φορές).

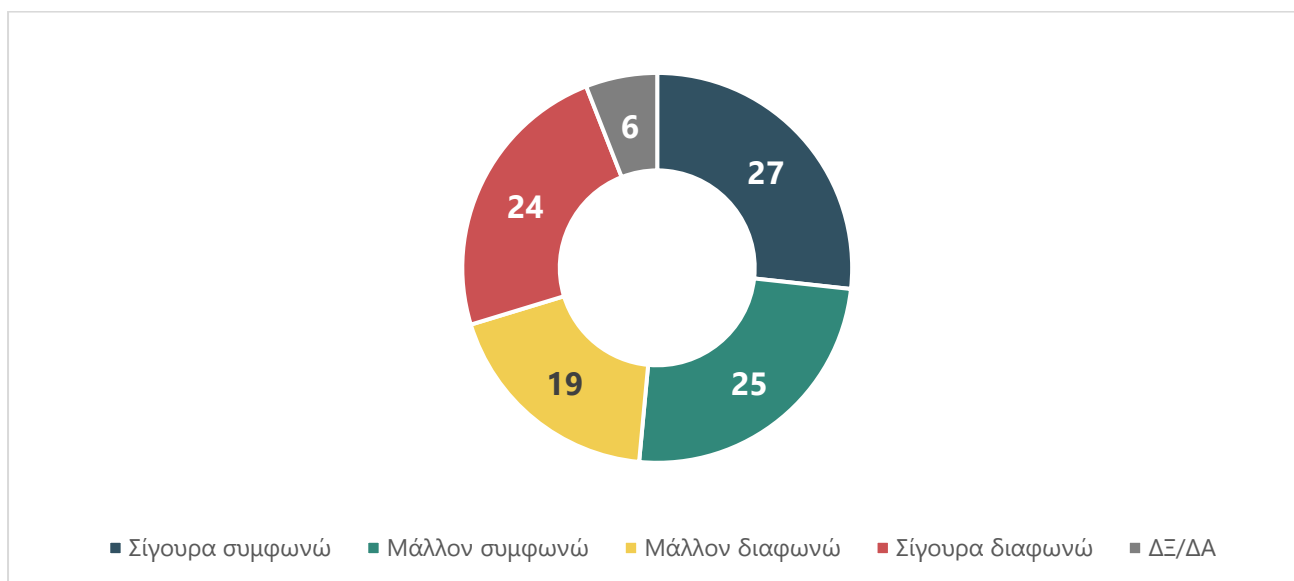
Διάγραμμα 17 : Συχνότητα χρήσης διαφορετικών ενημερωτικών μέσων

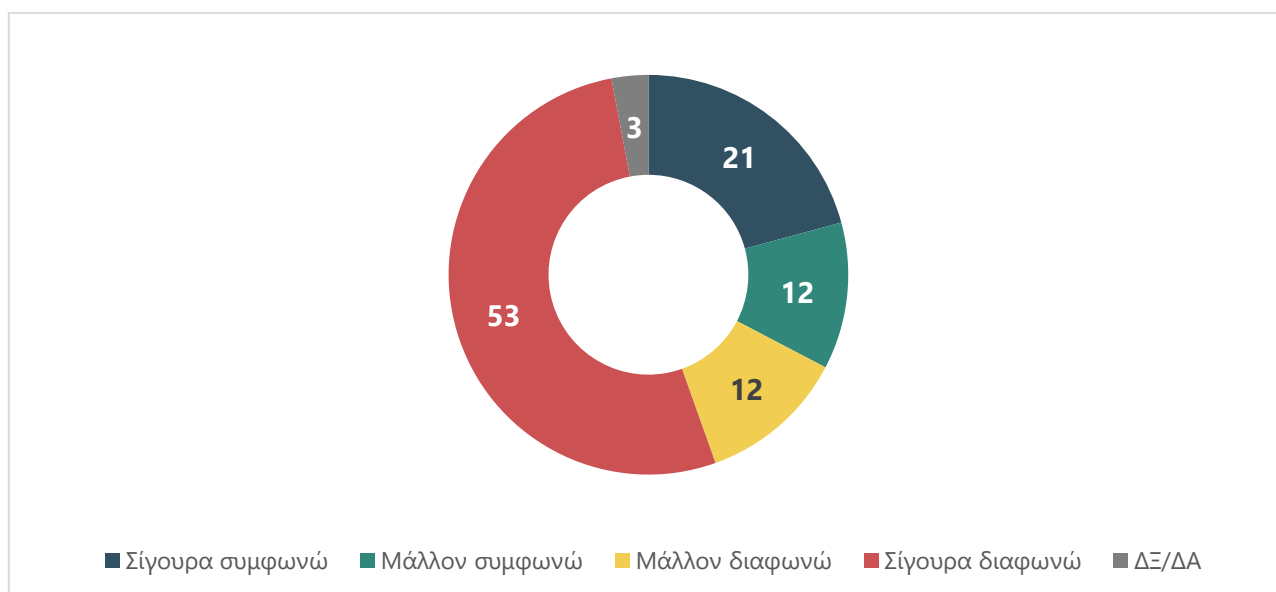
Πολιτικές για τη νεολαία. Τι λέει η νεολαία;

► Στο σύνολο των εμβληματικών, υποτίθεται, πολιτικών για τη νεολαία, το μεγαλύτερο μέρος των νέων είναι αντίθετο.

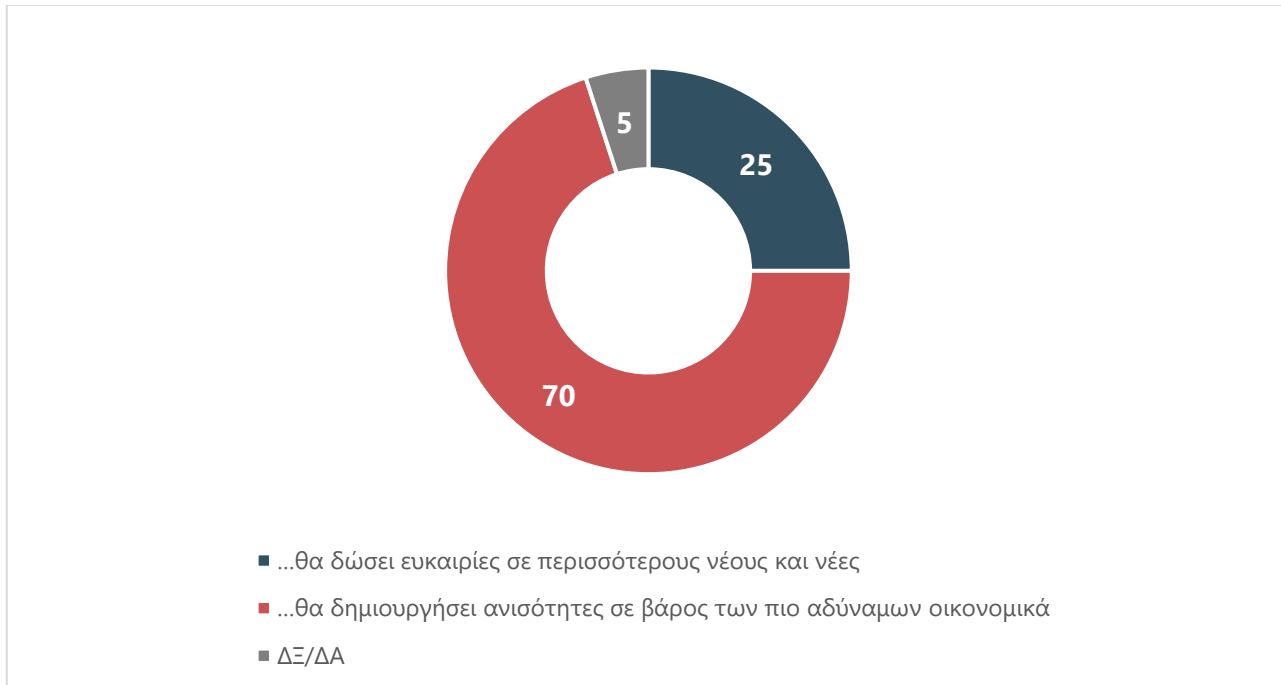
Διάγραμμα 18 : Συμφωνείτε με την καθιέρωση ελάχιστης βάσης εισαγωγής στα πανεπιστημιακά τμήματα της χώρας;

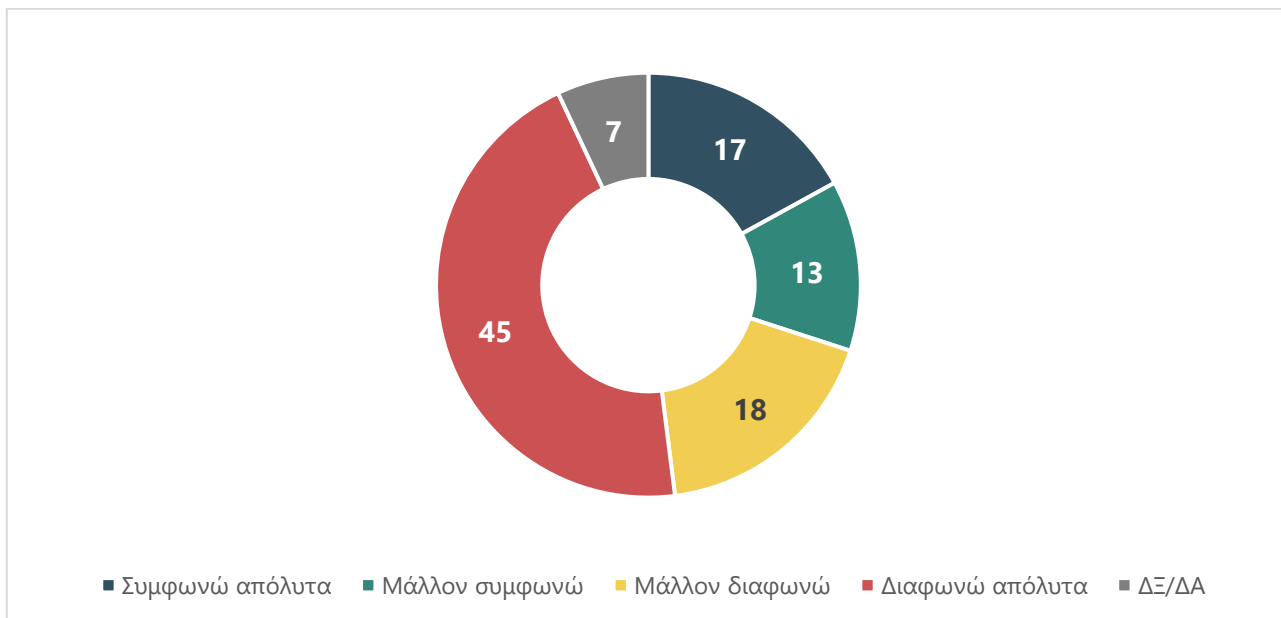
Διάγραμμα 19 : Συμφωνείτε με την τοποθέτηση ειδικής μονάδας, αποτελούμενης από αστυνομικούς, εντός των ελληνικών πανεπιστημίων;

Διάγραμμα 20 : Σε ποιο από τα δύο πιστεύετε ότι θα οδηγήσει κυρίως η ισοτίμηση των πτυχίων των ιδιωτικών κολλεγίων με τα πτυχία των δημόσιων πανεπιστημίων;

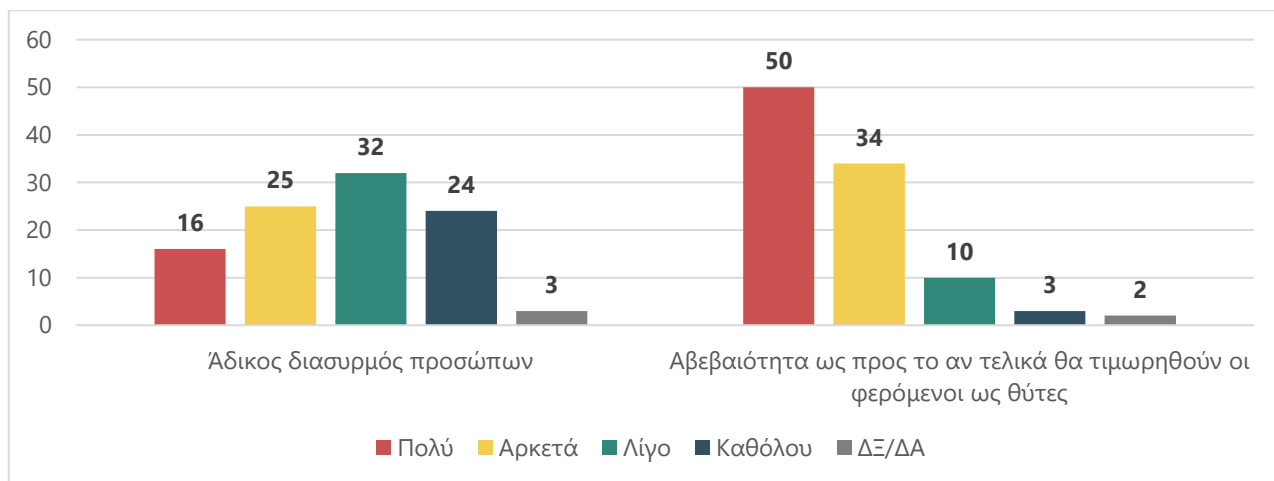
Διάγραμμα 21 : Συμφωνείτε με την αύξηση της στρατιωτικής θητείας από 9 μήνες που είναι σήμερα σε 12 μήνες;

Το ελληνικό #MeToo και η ελληνική νεολαία

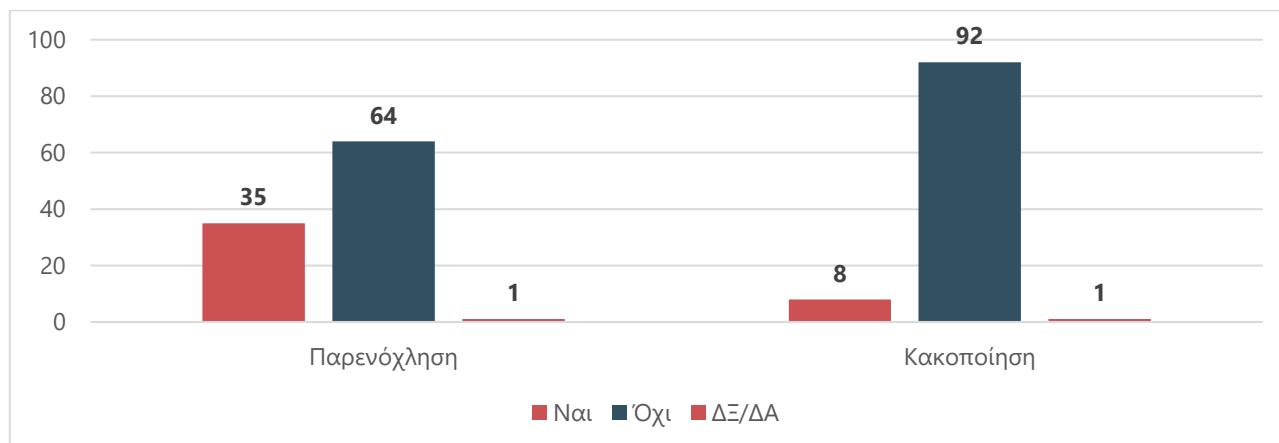
► Αν και διατηρεί μια θεσμικά ψύχραιμη στάση, η πλειοψηφία των νέων τάσσεται σαφώς με τα θύματα. Αυτό για το οποίο ανησυχεί η μεγάλη πλειοψηφία (84%) είναι τελικά να μην τιμωρηθούν – «να τη γλιτώσουν» κατά το κοινώς λεγόμενο – οι θύτες.

Διάγραμμα 22 : Τις τελευταίες μέρες αρκετά άτομα καταγγέλλουν περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης ή κακοποίησης. Πόσο σας ανησυχεί η κάθε μία από τις παρακάτω εξελίξεις σε σχέση με αυτές τις καταγγελίες;

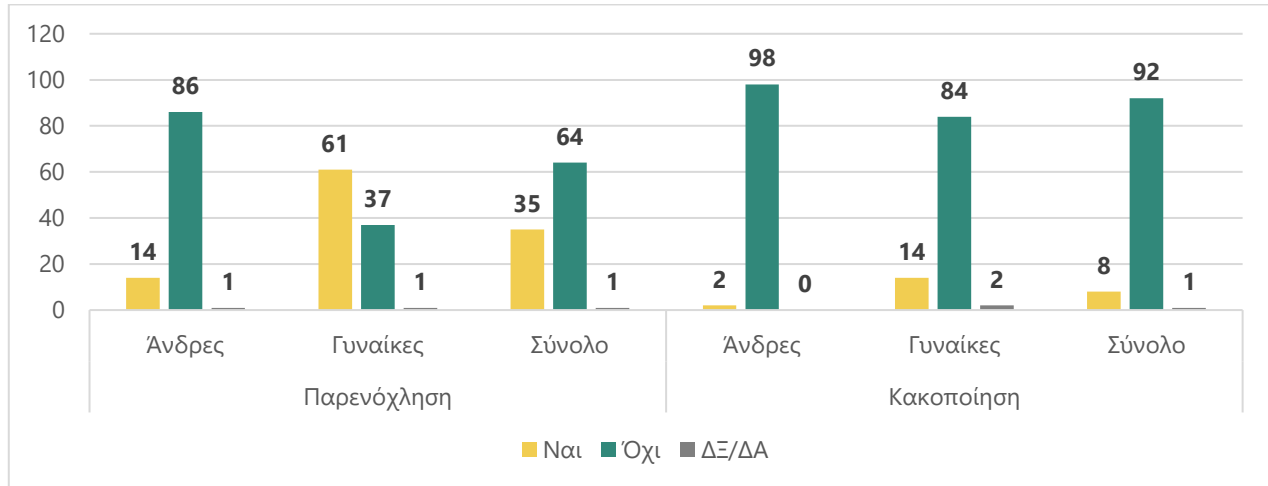

► Το 35% δήλωσε ότι έχει υποστεί παρενόχληση και το 8% κακοποίηση. Και βέβαια, όπως θα μπορούσε κανείς να φανταστεί, το πρόβλημα έχει σαφή έμφυλη διάσταση. Αν και η σεξουαλική βία μπορεί να έχει – και έχει – θύματα και άνδρες, τα ποσοστά των γυναικών που δηλώνουν ότι έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση ή κακοποίηση είναι σαφώς μεγαλύτερα.

Διάγραμμα 23 : Ποσοστό ερωτώμενων που δηλώνει ότι έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση ή κακοποίηση

Διάγραμμα 24 : Ποσοστό ερωτώμενων που δηλώνει ότι έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση ή κακοποίηση ανά φύλο

Συμπεράσματα

- ▶ **Η νέα γενιά δεν γνώρισε στην πραγματικότητα τίποτε άλλο πέρα από κρίση.**
- ▶ Το δεδομένο αυτό έχει, βέβαια, σαφείς αποτυπώσεις στην οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση (παραμονή στο σπίτι των γονιών, αβεβαιότητα για το μέλλον, ανησυχία για την ανεργία, τους χαμηλούς μισθούς και τις συνθήκες εργασίας).
- ▶ **Θα ήταν λάθος να μιλήσει κανείς για μια «χαμένη γενιά».** Πρώτα απ' όλα γιατί η ίδια η φύση της νεότητας συντηρεί μια **θετική στάση** στα πράγματα. Κυρίως όμως γιατί **η γενιά αυτή δείχνει να προσπαθεί να διαχειριστεί με προοδευτικούς κοινωνικούς και πολιτικούς όρους και με συλλογικό τρόπο τη δύσκολη περίοδο μέσα στην οποία ενηλικιώνεται και ζει.** Βλέπουμε μια σημαντική διαθεσιμότητα συμμετοχής σε κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις και ένα αίτημα σημαντικών, ίσως και ριζικών/ επαναστατικών, αλλαγών στην ελληνική κοινωνία.
- ▶ Η ελληνική νεολαία σήμερα **βιώνει μια δική της, διαφορετική πολιτικοποίηση, η οποία χαρακτηρίζεται από τις ίδιες αντιφάσεις που χαρακτηρίζεται η ίδια η γενιά αυτή.** Δεν εμπιστεύεται το σημερινό κομματικό σύστημα, όμως δηλώνει υψηλό πολιτικό ενδιαφέρον, θα ήταν διατεθειμένη να συμμετάσχει σε κάποιο κόμμα, ψηφίζει και δηλώνει κοντά σε ένα ή περισσότερα από τα κόμματα της Βουλής, και κυρίως αυτά της Αριστεράς.

- ▶ Όλα τα παραπάνω αποτελούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την πολιτικοποίηση της νέας γενιάς σε αριστερή και προοδευτική κατεύθυνση και μάλιστα για τη μετατροπή της ενδεχομένως στον παράγοντα εκείνο που θα λειτουργήσει ως καταλύτης ανανέωσης και μετασχηματισμού της ίδιας της έννοιας της πολιτικής και, πολύ περισσότερο, της αριστερής και προοδευτικής πολιτικής. Ωστόσο αυτό προϋποθέτει τη διαμόρφωση μιας θετικής εναλλακτικής πρότασης εξόδου από την κρίση – και όχι απλώς διαχείρισής της – και ενός νέου ριζοσπαστισμού με θετικό πρόσημο. Αυτό δεν είναι αυτονόητο ότι υπάρχει σήμερα ή, τουλάχιστον, οι νέοι και οι νέες δεν φαίνεται να το έχουν ακόμα εντοπίσει.
- ▶ Γί' αυτό το λόγο βλέπουμε να κυριαρχούν **αρνητικά συναισθήματα**. Τις προηγούμενες μέρες με τις μαζικές συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στις γειτονιές είδαμε να εκδηλώνεται, ακριβώς, αυτό το μείγμα των αρνητικών συναισθημάτων και κυρίως ο συσσωρευμένος θυμός, που είναι και το κατεξοχήν κινητοποιητικό συναίσθημα. Ωστόσο, **η κοινωνική και πολιτική κινητοποίηση στη βάση αρνητικών συναισθημάτων βρίσκει διέξοδο μόνο όταν μετατραπεί μεσοπρόθεσμα σε θετική εναλλακτική**. Στην αντίθετη περίπτωση, μιλάμε για μια τυφλή ριζοσπαστικοποίηση, η κατεύθυνση της οποίας δεν είναι πάντοτε προς αριστερές και προοδευτικές λύσεις. Φαίνεται ότι η ελληνική νεολαία αναζητά, έστω ψηλαφίζοντας σε νέες και άγνωστες συνθήκες, μια τέτοια εναλλακτική.
- ▶ Η **πανδημία** – αν και ευνόησε αντικειμενικά την αποστασιοποίηση, το ατομικό έναντι του συλλογικού, και συσκότισε, τουλάχιστον στην αρχή, την πολιτική διάσταση των φαινομένων που ζούμε – δεν φαίνεται να έχει ανακόψει την προσπάθεια αυτή. Μάλιστα, οι **πολιτικές επιλογές της σημερινής κυβέρνησης** τόσο γενικά, όσο και ειδικότερα στο πεδίο της χάραξης και υλοποίησης πολιτικών για τη νεολαία **βρίσκουν αντίθετη την πλειοψηφία της νέας γενιάς**, όπως είδαμε, και την κινητοποιούν, δίνοντάς της τις αφορμές και τη βάση για την περαιτέρω ενοποίηση και συγκρότησή της.
- ▶ Κλείνοντας, η νέα κρίση που ανοίγεται μπροστά στην ελληνική κοινωνία φαίνεται ότι θα είναι πιο βαθιά και σε πολύ περισσότερα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. **Η νέα γενιά έδειξε ότι ακόμη και μέσα στην καρδιά της πανδημίας ανησυχεί, παρακολουθεί τις εξελίξεις και παρεμβαίνει**. Ακολουθεί το δικό της δρόμο, στη βάση των δικών της βιωμάτων και συναισθημάτων, όμως δεν απορρίπτει την πολιτική ζωή και τους δρώντες στο πολιτικό πεδίο. **Τηρεί μια αμφίθυμη στάση και φαίνεται να περιμένει κάτι από αυτούς και την ίδια στιγμή να αναλαμβάνει η ίδια πρωτοβουλίες που μετασχηματίζουν και το πολιτικό πεδίο καθεαυτό**. Και όποιος ακούει με προσοχή βλέπει το καινούριο που πασχίζει να γεννηθεί.